

Ⓐ Teknologkåren vid Lunds Tekniska Högskola

TLTHs Forsknings- och forskarutbildningspolitiska program (FFUP)

Innehållsförteckning

Ⓐ Teknologkåren vid Lunds Tekniska Högskola	1
Innehållsförteckning	2
1 Inledning	3
1.1 Syfte.....	3
1.2 Referenslista	3
Del 1 – Forskning	4
2. Forskning	5
2.1 Forskningens innehåll och organisation.....	5
2.2 Forskningsfinansiering.....	5
2.3 Karriärvägar.....	6
Del II – Forskarutbildning	7
3 Forskarutbildningens mål	8
4 Allmän och individuell studieplan	9
5 Forskarutbildningens innehåll	10
5.1 Forskarutbildningens längd	10
5.2 Kurser	10
5.3 Avhandlingsarbete	11
5.4 Institutionstjänstgöring	11
5.5 Studentfackligt arbete	12
6 Forskarutbildningens förutsättningar	13
6.1Handledning	13
6.2 Akademisk miljö.....	13
6.3 Rätten till idéer	14
6.4 Arbetsmiljö.....	14
6.5 Jämställdhet och mångfald.....	14
6.6 Karriärvägledning.....	16
7 Organisation av forskarutbildningen	17
7.1 Finansiering av forskarutbildningen	17
7.2 Rekrytering och antagning till forskarutbildningen	17
7.3 Kvalitet och granskning av forskarutbildningen	18
7.4 Examina.....	18
7.4.1 Licentiatexamen.....	18
7.4.2 Doktorsexamen	19

1 Inledning

1.1 Syfte

Forskning vid högskolor och universitet är en central drivkraft i samhällets utveckling. En omfattande och högkvalitativ forskning behövs för att möta de globala utmaningarna och för att behålla näringslivets internationella konkurrenskraft. Forskningen ger också viktiga bidrag till den kritiska debatt som är en förutsättning för en utvecklad demokrati. För den offentliga sektorns utveckling och för det politiska arbetet med att identifiera och lösa samhällsproblem krävs kvalificerad forskning.

Forskarutbildningen har en central roll för forskningen eftersom den största delen av forskningen vid svenska universitet idag utförs av doktorander, den övriga delen utförs nästan uteslutande av personer som har disputerat. Personer med forskarutbildning är också en värdefull resurs för det privata näringslivet.

Forskning och forskarutbildning av internationellt hög klass är alltså en nationell angelägenhet. För Lunds universitet, som har ambitionen att vara ett universitet i världsklass, är det en nödvändighet.

För att skapa och upprätthålla en forskarutbildning på internationellt hög nivå krävs förändring och ständig förbättring, ett arbete där studenter inom forskarutbildningen såväl som grundutbildningen måste vara en drivande kraft.

I detta dokument finns TLTHs samlade åsikter om forskarutbildning och forskning. TLTHs utgångspunkt för resonemang om forskarutbildnings- och forskningspolitiska frågor är främst doktorandernas och studenternas intresse. Syftet med dokumentet är framför allt att vara ett stöd till studentrepresentanter som representerar TLTH i forsknings- och forskarutbildningsfrågor. Därför finns i texten även referenser till gällande lagstiftning, regelverk och riktlinjer.

1.2 Referenslista

Följande dokument hänvisas det till i texten.

- Högskoleförordningen
- Diskrimineringslagen
- Arbetsmiljölagen
- Lunds universitets föreskrifter för forskarutbildning – Dnr LS 2012/718
- Lokala föreskrifter om utbildning på forskarnivå vid LTH – Dnr LTH 2013/1465
- Föreskrifter om individuella studieplaner vid LTH – Dnr 2013/1447
- Lunds universitets etiska riktlinjer – Dnr I A9 5631/2002
- Riktlinjer för uppdrag och ersättning till doktorander som innehar förtroendeuppdrag inom LTH – Dnr LTH 2013/2026
- Riktlinjer för förlängning av anställning för doktorander med studentfackliga uppdrag – Dnr I G 9 4011/2006

Del 1 – Forskning

2. Forskning

2.1 Forskningens innehåll och organisation

Forskningen har många viktiga funktioner i samhället. Som en teknisk fakultet har LTH en särskilt viktig roll i att arbeta för att hitta tekniska lösningar för att möta globala utmaningar, till exempel globala miljöproblem. Likaså har LTH en viktig roll i att bidra till innovationskraften i närområdet genom samverkan med industrin. Forskning i samverkan med industrin ökar anställningsbarheten både för forskarutbildningsstudenter och grundutbildningsstudenter.

Forskningen vid LTH är en förutsättning både för grundutbildningen och för forskarutbildningen. För att upprätthålla en hög kvalitet på grundutbildningen är det viktigt att LTH har en bredd i sin forskning som täcker bredden inom grundutbildningen. Det är också viktigt att utbildningen har tydlig forskningsanknytning.

En god akademisk miljö som doktorander kan verka i kräver både hög kvalitet och tillräcklig volym på forskningen inom området. Det är en stor fördel för doktorander att kunna diskutera med och samarbeta med andra doktorander inom sitt forskningsområde; ensamarbetande doktorander trivs ofta sämre med sin situation.

- TLTH anser att LTH särskilt bör prioritera forskning som kan bidra till att lösa globala utmaningar.
- TLTH anser att det är viktigt att en stor del av LTHs forskning sker i samverkan med industrin.
- TLTH anser att alla utbildningar som LTH ger ska ha en tydlig forskningsanknytning.
- TLTH anser att doktorander som antas till forskarutbildningen bör tillhöra en forskargrupp med andra doktorander eller post docs.
- TLTH anser att då man antar en doktorand som inte kan arbeta inom en forskargrupp med andra doktorander eller post docs måste man specificera i den individuella studieplanen hur doktoranden ges möjlighet att diskutera sin forskning med andra juniora och seniora forskare inom sitt forskningsområde.

2.2 Forskningsfinansiering

Den allra största delen av finansieringen av forskningen vid LTH är extern; här ingår finansiering från EU, från stiftelser såsom Vetenskapsrådet, SSF och VINNOVA, likaså finansiering från företag. Dessa medel är riktade och måste användas till specifika ändamål. Detta innebär att fakulteten själv har liten makt över forskningen som utförs från dessa medel. En del av den interna finansieringen, fakultetsmedlet, binds dessutom upp av motfinansieringskrav. För att fakulteten ska kunna göra strategiska prioriteringar liksom en långsiktig planering av sin ekonomi behöver fakultetsmedlen vara större i förhållande till den externa finansieringen.

Tidsbegränsade externa anslag kan också leda till problem för den som blir sjukskriven eller föräldraledig under anslagsperioden. Det är viktigt att anslagen är flexibla så att man inte förlorar delar av anslagen vid föräldraledighet eller sjukdom.

- TLTH anser att forskningsfinansiering via fakultetsmedel måste öka.
- TLTH anser att tidsbegränsade externa anslag ska få förlängd utnyttjandetid vid sjukskrivning eller föräldraledighet.

2.3 Karriärvägar

För att säkra ett gott rekryteringsunderlag till de högre akademiska tjänsterna vid LTH behövs tydliga karriärvägar.

Det tyvärr vanligt att man har haft flera tidsbegränsade anställningar inom universitetsvärlden innan man lyckas få en fast tjänst där. Det kan ta många år från det att man har disputerat till det att man blir tillsvidareanställd. Den osäkerhet och otrygghet som detta skapar gör att en akademisk karriär ofta väljs bort. Dessutom kan krav på mobilitet leda till att de som av familjeskäl eller andra skäl inte vill flytta långt också väljer bort en akademisk karriär.

En viktig karriärväg är därför genom meriteringstjänster på den egna fakulteten. Dessa behöver vara utformade så att man kan få dem som nydisputerad och de måste ge möjlighet till att skaffa sig den forskningsmässiga och pedagogiska meritering som krävs för att kunna bli docent och lektor.

Samtidigt får inte rekryteringen till lektors- och professorstjänster i huvudsak bygga på internrekrytering. För att säkra fakultetens konkurrenskraft är det viktigt att få in nya perspektiv och synsätt utifrån. Det är viktigt att få internationella perspektiv liksom perspektiv från industrin. Därför måste det vara möjligt att röra sig mellan tjänster i näringslivet och tjänster i universitetsvärlden.

- TLTH anser att det bör finnas en tydlig karriärväg för den som vill göra en akademisk karriär.
- TLTH anser att LTH och Lunds universitet ska arbeta för att ge unga forskare trygga anställningar.
- TLTH anser att LTH snarare ska satsa på fyraåriga meriteringstjänster än på tvååriga, så att man har en reell möjlighet att meritera sig till att kunna bli docent och få en lektorstjänst efter denna tid.
- TLTH anser att meriteringstjänster vid LTH ska ge möjlighet till både pedagogisk och vetenskaplig meritering.
- TLTH anser att tjänster vid LTH ska utlysas öppet och att man ska anstränga sig för att attrahera bra kandidater utifrån.
- TLTH anser att meriter från näringslivet måste ges en sådan vikt så att det blir möjligt att röra sig mellan näringsliv och universitet.

Del II – Forskarutbildning

3 Forskarutbildningens mål

Det främsta målet med forskarutbildningen vid LTH ska vara att ge studenten förmågan att som examinerad forskare självständigt kunna bedriva forskning av internationellt hög standard. Utbildningen ska därför utveckla en förmåga till självständigt, kritiskt och kreativt tänkande, ge breda kunskaper inom det valda ämnesområdet och ge spetskompetens inom avhandlingsområdet. Likaså måste forskarutbildningen förbereda för den praktiska realitet som forskare inom universitetsvärlden lever i. Framgångsrik forskning kräver bland annat projektledningsförmågor, kommunikationsförmågor och förmåga att hantera ekonomi och administration. Dessutom krävs en god etik. Dessa förmågor är också viktiga för innovation och entreprenörskap liksom för arbete inom näringslivet. Forskarutbildningens utformning, särskilt vid en teknisk fakultet, måste ta hänsyn till att en stor del av de disputerade kommer att arbeta i det privata näringslivet. För dessa kan ovanstående praktiska förmågor vara än viktigare än inom universitetsvärlden.

- TLTH anser att forskarutbildning vid LTH ska leda till god anställningsbarhet inom universitetsvärlden och/eller det privata näringslivet.
- TLTH anser att forskarutbildningen vid LTH ska främja innovation och entreprenörskap.
- TLTH anser att alla doktorander bör få insyn i de praktiska realiteterna kring forskningen, vad gäller forskningsansökningar, finansiering m.m. för att underlätta övergången till arbete inom universitetsvärlden eller näringslivet efter disputation.
- TLTH anser att alla doktorander ska tvingas fundera över forskningsetiska frågeställningar under sin doktorandtid.

4 Allmän och individuell studieplan

Forskarutbildningen vid LTH är organiserad i ett antal forskarutbildningsämnen. Hur forskarutbildningen inom respektive forskarutbildningsämne är upplagd är beskriven i en allmän studieplan för forskarutbildningsämnet. Den allmänna studieplanen anger bland annat fördelningen mellan kurser och avhandlingsarbete samt inom vilka områden avhandlingsarbetet och kurserna får vara. Den allmänna studieplanen för varje forskarutbildningsämne fastställs av LTH:s styrelse. LTH har idag ett mycket stort antal forskarutbildningsämnen, vilket innebär att det är ett mycket stort arbete att göra en genomsyn av alla dessa. Detta kan lätt leda till en bristande kvalitetssäkring av de allmänna studieplanerna.

För varje doktorand skall även en individuell studieplan upprättas där ansvar och skyldigheter för doktorand, handledare och institution fastställs och där doktorandens arbete planeras. Bland annat beskriver den individuella studieplanen hur handledningen ska gå till och hur avhandlingsarbetet är strukturerat. Dessutom ska studieplanen innehålla planerad och faktisk institutionstjänstgöring, liksom studentfackliga uppdrag. Den individuella studieplanen ska upprättas när doktoranden börjar sin forskarutbildning och ska därefter revideras minst årligen under utvecklings- och utvärderingsmöten, där doktorand, huvudhandledare och prefekt (eller av prefekt utsedd person) ska vara närvarande. Att forska innebär att bryta ny mark, vilket innebär att det måste finnas flexibilitet och en kontinuerligt uppdaterad planering och därför är det mycket viktigt att den individuella studieplanen är ett levande dokument.

Föreskrifter för de individuella och allmänna studieplanerna finns dels i Lunds universitets föreskrifter för forskarutbildning, dels i LTHs lokala föreskrifter för forskarutbildning, dels i LTH:s föreskrifter om individuella studieplaner.

- TLTH anser att antalet forskarutbildningsämnen vid LTH bör minska.
- TLTH kräver att ett möte där den individuella studieplanen revideras hålls minst en gång om året. På detta möte ska både doktorand, huvudhandledare och prefekt eller av prefekt utsedd person som ej är handledare till doktoranden närvara, det är även önskvärt att biträdande handledare närvarar. Detta möte bör inte sammanfalla med det årliga utvecklingssamtalet.
- TLTH anser att det är prefektens ansvar att varje doktorand har en korrekt och uppdaterad individuell studieplan.
- TLTH kräver att alla individuella studieplaner ska innehålla en noggrann beskrivning om hur handledning ska ske både vad gäller tid och tillvägagångssätt.

5 Forskarutbildningens innehåll

5.1 Forskarutbildningens längd

Dagens forskarutbildning för doktorstitel omfattar fyra års heltidsstudier. Fyra års studietid har visat sig vara en längd som medför att de olika momenten i forskarutbildningen kan genomföras på ett sätt som tillåter eftertanke, vilket leder till en större möjlighet till lyckat resultat och att flera olika lösningsvägar kan utforskas. Med fyra års heltidsstudier kan doktoranderna utföra forskning av internationellt hög klass som publiceras i erkända vetenskapliga fora. Riskerna kring experimentell verksamhet som har att göra med icke-fungerande utrustning blir också lättare att hantera.

- TLTH anser att forskarutbildningen för att uppnå doktorstitel bör omfatta 4 års heltidsstudier.

5.2 Kurser

För en doktorexamen vid LTH krävs att man läst mellan 60 och 120 poäng kurser, beroende på forskarutbildningsämne. Dessa kurser är dels till för att ge spetskunskap till stöd i avhandlingsarbetet, dels för att ge en bredd inom forskningsområdet och dels för att ge allmänna färdigheter som är relevanta för forskning. En del kurser kan vara mer inriktade på att förbereda för en karriär i näringslivet.

För många doktorander är det svårt att hitta relevanta kurser. Samtidigt sprids informationen om de forskarutbildningskurser som ges vid LTH ofta inte mer än till de närmast berörda. LTH har skapat en kursdatabas för att förbättra informationsspridningen kring kurser; för att den ska vara användbar för doktorander är det viktigt att information om nästa kurstillfälle läggs in i god tid i kursdatabasen.

Internationella och nationella forskarutbildningskurser är ett viktigt komplement till kurserna vid den egna institutionen och fakulteten. Genom dessa kan man samla fler doktorander specialiserade inom ett visst område, vilket både ger möjlighet till att lägga mer resurser på kursen och ger möjlighet för kursdeltagarna att skapa nya nätverk.

En viktig kurs för nya doktorander är introduktionskursen, där man blir introducerad till vad det innebär att doktorera vid LTH. Genom att delta i kursen får man kunskap om rättigheter och skyldigheter och man kan anpassa sina förväntningar på utbildningen efter hur utbildningen bör se ut. Det är viktigt att alla doktorander deltar i introduktionskursen, för att minska osäkerhet kring utbildningen liksom konflikter.

- TLTH anser att det i forskarutbildningen bör ingå kurser som utvecklar allmänna färdigheter som är relevanta för forskningsarbete. Det bör finnas ett fakultetsgemensamt utbud av kurser i grundläggande vetenskapsteori, forskningsmetodik, akademiskt skrivande, forskningskommunikation och forskningsetik.
- TLTH anser att det bör ges fakultetsgemensamma kurser som förbereder för en karriär i näringslivet, t.ex. kurser i projektledning och innovation.
- TLTH kräver att doktorander ska beredas möjlighet att läsa kurser som ger djup inom avhandlingsämnet.
- TLTH anser att fördelningsmodellen för fakultetsmedel bör ha ett incitament för institutionerna att ge forskarutbildningskurser.
- TLTH kräver att alla forskarutbildningskurser vid LTH ska läggas in i kursdatabasen minst två månader innan kursstart.
- TLTH anser att det i finansieringen av doktorander bör finnas medel som täcker kostnaden för kursmaterial till kurser inom forskarutbildningen.
- TLTH anser att alla doktorander ska ges möjlighet att läsa internationella och/eller nationella forskarutbildningskurser.

- TLTH anser att det ska finnas en obligatorisk introduktionskurs för nya doktorander.
- TLTH anser att doktorander ska ha möjlighet att tillgodoräkna sig kurser från tidigare utbildning som passar in i den allmänna studieplanen. Tillgodoräknande ska dock alltid ske på doktorandens initiativ.

5.3 Avhandlingsarbete

I avhandlingen presenterar doktoranden sitt forskningsarbete. Avhandlingen kan utformas som en monografi eller som en sammanläggningsavhandling. För såväl den enskilde doktoranden som för utomstående är avhandlingen det mest påtagliga resultatet av en genomgången forskarutbildning.

Kvaliteten på själva avhandlingsarbetet kontrolleras i första hand genom den kontinuerliga diskussion som förs mellan handledare och doktorand. För att säkerställa kvaliteten så är det även viktigt att forskningsarbetet granskas internationellt, t.ex. i form av publicering i internationella tidskrifter eller genom deltagande i konferenser.

Det är ytterst viktigt att universitetets självständighet och öppenhet upprätthålls även då forskningen är externfinansierad. Externfinansierad forskning får inte hemlighållas eller nekas publicering, detta skulle gå emot universitetets etiska riktlinjer. För doktoranden är det dessutom viktigt att kunna publicera nya rön i sin avhandling.

- TLTH anser att avhandlingsarbetet ska granskas internationellt genom deltagande i konferenser och publicering i internationella tidskrifter.
- TLTH kräver att huvudhandledare och biträdande handledare kontinuerligt granskar doktorandens avhandlingsarbete ur ett vetenskapligt perspektiv.
- TLTH kräver att doktorander ska få ersättning för de utgifter som uppstår i samband med språkgranskning och tryck av avhandlingen, samt ha rätt att få minst 50 pappersexemplar av den egna avhandlingen.

5.4 Institutionstjänstgöring

Högskoleförordningen 5 kap förordar att en doktorand med doktorandtjänst ska främst ägna sig åt sin egen forskarutbildning, men får i en begränsad utsträckning delta i annan typ av verksamhet, exempelvis annan forskning, utbildning eller administration, vilket benämns som institutionstjänstgöring. Institutionstjänstgöring får maximalt uppta 20 % av doktorandens ordinarie tid. Doktorandtjänsten förlängs då i motsvarande utsträckning till maximalt fem år.

Det är viktigt att doktoranden inte överbelastas med institutionstjänstgöring under ett år eftersom man då kan komma efter i forskningsarbetet. Likaså ska man inte ge doktorander sådana uppdrag som är alltför arbetskrävande, t.ex. att vara kursansvarig. Att vara helt befriad från institutionstjänstgöring i perioder är viktigt för att ge utrymme för ostörd forskningstid, liksom för resor och tidskrävande experiment.

- TLTH anser att institutionstjänstgöringen ska utformas så att den är relevant för doktorandens forskarstudier eller kommande arbetsliv.
- TLTH anser att andelen institutionstjänstgöring under ett år inte ska vara signifikant mer än 20 %.
- TLTH anser att doktoranden varje år ska ha längre perioder som är befriade från institutionstjänstgöring.
- TLTH kräver att en doktorand inte ska åläggas undervisning eller annan verksamhet som ligger utanför doktorandens kompetensområde.
- TLTH anser att doktorander inte ska åläggas uppdrag som huvudföreläsare på grundkurser eller som kursansvarig.
- TLTH kräver att en doktorand som åläggs undervisning ska ha genomgått högskolepedagogisk utbildning innan 1,5 års nettostudietid på forskarutbildningen har passerat.

- TLTH anser att det ska vara tydligt för doktoranderna hur mycket tid som olika undervisnings- eller administrationsuppdrag beräknas ta.

5.5 Studentfackligt arbete

Det studentfackliga arbetet är viktigt för att säkerställa och höja kvaliteten på forskarutbildningen. Eftersom doktorander ofta är mycket upptagna är det viktigt att detta kan göras inom ramen för ens anställning. Detta möjliggör t.ex. för doktorander som har barn att engagera sig studentfackligt.

Det finns riktlinjer för tillgodoräknande av studentfackligt arbete inom LTH angivet i rektorsbeslut vid LTH, likaså finns riktlinjer för studentfackliga uppdrag på universitetsnivå och inom SFS.

- TLTH anser att doktorander som har förtroendeuppdrag i styrelser, nämnder, kommittéer eller liknande inom högskolan, universitetet eller för universitetets räkning ska i första hand få tillgodoräkna sig motsvarande tid som institutionstjänstgöring, och då detta inte är möjligt få förlängd anställningstid. Detta ska även gälla studentfackliga och administrativa uppdrag på Doktorandsektionen.

6 Forskarutbildningens förutsättningar

6.1Handledning

Handledningen och relationen mellan doktorand och handledare har en avgörande betydelse för kvaliteten på forskarutbildningen. Relationen mellan handledare och doktorand är inte jämlik. Handledaren har vetenskaplig erfarenhet och status medan doktoranden befinner sig i en beroendesituation, vilket innebär att det kan vara svårt att ställa krav och kritisera handledningen. Handledarna är samtidigt ofta väldigt hårt belastade med arbete, då de behöver söka pengar till den egna och doktorandens lön, sköta administrativa uppgifter, undervisa och handleda doktorander.

Enligt Högskoleförordningen 6 kap 28 § ska varje doktorand ha en huvudhandledare och minst en biträdande handledare. Doktoranden har rätt att byta handledare. Högskoleförordningen 7 kap 34 § säger att man endast får anta så många doktorander som kan erbjudas handledning och godtagbara studievillkor i övrigt.

- TLTH kräver att huvudhandledare ska ha docentkompetens och ha genomgått handledarutbildning, samt ska erbjudas möjlighet att kontinuerligt fortbilda sig inom handledning och ledarskap.
- TLTH kräver att det inte ska ske någon antagning till forskarutbildningen med handledare som inte uppfyller krav på tillräcklig kompetens eller tillgänglighet. En huvudhandledare bör inte ha mer än sex doktorander.
- TLTH kräver att den individuella studieplanen ska innehålla en beskrivning av handledningens form och omfattning.
- TLTH kräver att doktoranden ska ha möjlighet till minst 4 timmars handledarsamtal i månaden.
- TLTH anser att handledningstid och handledningens kvalitet är viktigt för att kunna avsluta sin forskarutbildning i utsatt tid.
- TLTH kräver att om en handledare uppvisar särskilt låg examinationsfrekvens skall orsakerna till detta undersökas och åtgärder vidtas för att förhindra det i framtiden.
- TLTH kräver att det skall finnas en handlingsplan vid fakulteten för att förebygga och hantera konflikter mellan handledare och doktorand.
- TLTH kräver att det på fakultetsnivå ska finnas rutiner för handledarbyte.
- TLTH anser att det bör vara meriterande att vara en god handledare.

6.2 Akademisk miljö

En bra forskarutbildning är beroende av en god akademisk miljö där doktoranden vistas. Regelbundna seminarier på avdelnings- eller institutionsnivå fyller en viktig funktion både i vetenskapligt och socialt hänseende för doktoranden. Vid seminariet ges doktoranden möjlighet att träna sig i att lägga fram egna resultat såväl som att sätta sig in i andras resultat.

Doktorander måste också ges reella möjligheter i form av tid och resurser till kontakter utanför institutionen, både på nationell och på internationell nivå. Ett välutvecklat utbyte är viktigt för att få perspektiv på den egna forskningen och för att få nya influenser. Internationella kontakter är också nödvändiga för att svensk forskning ska kunna utvärderas och utvecklas i nivå med den främsta forskningen i världen. Detta kan ske genom publicering i internationella vetenskapliga tidskrifter samt deltagande med bidrag vid internationella konferenser, kongresser, symposier, workshops etc.

- TLTH anser att regelbunden seminarieverksamhet bör utgöra en integrerad del av forskarutbildningen.
- TLTH kräver att deltagande i nationella och internationella konferenser ska vara en obligatorisk del i forskarutbildningen.
- TLTH anser att LTH bör uppmuntra till och ställa medel till förfogande till resor och konferensavgifter eller liknande samt vistelser vid andra universitet inom ramen för forskarutbildningen.
- TLTH anser att LTH bör ha en förteckning över de resurser som finns för de som söker finansiering för resor och vistelser vid andra universitet inom ramen för forskarutbildningen.

6.3 Rätten till idéer

Det är viktigt att rätten till idéer är tydlig för både handledare och doktorand för att skapa en trygg arbetsmiljö. Enligt universitetets etiska riktlinjer ska forskningsresultat vara öppna och inte hemlighållas. Utbyte av tankar och tankegångar är en nödvändighet för utveckling och det är viktigt att så kan ske utan oro för att dessa tas över av andra utan erkännande. Oro och osäkerhet kring rätten till idéer ökar pressen på de inblandade och stör därmed forskningsarbetet.

Rätten till en idé vållar ibland konflikter mellan doktorand och handledare. Frågan om vem som är upphovsman eller uppfinnare är inte alltid helt självklar. Likaså är det inte självklart vem som äger forskningsresultaten, vilket kan bli ett problem vid externfinansierad forskning där näringslivet är involverat.

- TLTH anser att LTH bör ha tydliga riktlinjer kring hur rätten till idéer ska hanteras.
- TLTH anser att avtal om äganderätten till forskningsresultat ska upprättas vid forskning finansierad av näringslivet.
- TLTH kräver att det i den individuella studieplanen tydligt bör framgå hur man tänker hantera rätten till idéer om man misstänker att forskningen kan leda till patent.

6.4 Arbetsmiljö

En god fysisk och psykosocial arbetsmiljö är viktig för doktorandens välbefinnande och förutsättningar att tillgodogöra sig forskarutbildningen.

Arbetsmiljölagen gäller både anställda och studenter, den säger i 2 kap 1§ att arbetsmiljön ska vara tillfredsställande med hänsyn till arbetets natur och den sociala och tekniska utvecklingen i samhället.

Doktorandens arbetssituation karakteriseras av att man är student, men i de flesta fall även anställd. Att vara anställd innebär såväl särskilda krav som särskilda rättigheter. Det förekommer att doktorander inte ses som fullvärdiga anställda, bland annat vad gäller rätt till medarbetarsamtal.

- TLTH anser att en tillfredsställande arbetsmiljö för doktorander vid LTH måste innefatta en egen arbetsplats med dator samt den tekniska utrustning, inklusive programvara, som krävs för att forskningsarbetet ska kunna genomföras.
- TLTH anser att det är viktigt att det är tydligt vilka regelverk som gäller för doktorander, både i egenskap av studenter och i egenskap av anställda i de fall de är det.
- TLTH anser att anställda doktorander i alla sammanhang ska betraktas som fullvärdiga anställda.

6.5 Jämställdhet och mångfald

Den akademiska miljön vid Lunds universitet och framför allt LTH är dominerad av män från främst Sverige och Europa som har akademisk familjebakgrund. Det innebär att en viss typ av kultur och värderingar i hög grad avgör och bekräftar vad som är intressant forskning, kriterier för vetenskaplighet,

värdefulla meriter et.c. Konsekvensen av detta kan bli att personer från minoritetsgrupper kan ha svårt att finna sig till rätta och hävda sig i den rådande akademiska traditionen.

Högskolan har som en av samhällets största och mest inflytelserika institutioner ett särskilt ansvar för jämställdhet och mångfald. Högskolan bör vara en manifestation av den jämställdhet i bland annat intellektuella, ekonomiska och sociala avseenden som måste vara målet för samhället i stort. Högskolan har genom sin internationella prägel en naturlig roll att vara en förebild vad gäller mångfald.

Enligt Diskrimineringslagen 3 kap måste Lunds universitet bedriva ett målinriktat arbete för att aktivt främja lika rättigheter och möjligheter i arbetslivet oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Vidare ska universitetet vart tredje år upprätta en jämställdhetsplan där detta arbete beskrivs och tidigare plan följs upp. Likaså ska en handlingsplan för jämställda löner upprättas vart tredje år. Lagen kräver också att universitetet varje år upprättar en likabehandlingsplan som beskriver universitetets arbete med att främja lika rättigheter och möjligheter för studenter och de som söker till utbildning vid universitetet oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder eller sexuell läggning.

LTH är en internationaliserad fakultet och antar därför en relativt hög andel doktorander som inte förstår svenska. Det är viktigt att dessa doktorander får möjlighet till och uppmuntras till att lära sig svenska, samtidigt måste universitetet respektera att detta kan vara mycket svårt och kan ta lång tid. Därför är det nödvändigt att kommunikation sker både på svenska och på engelska.

För doktorander som kommer från länder utanför EU kan administrationen som krävs för att få vistas i Sverige vara betungande och svår att navigera sig igenom. Det är viktigt att LTH kan ge stöd till dessa doktorander för att göra det ett attraktivt alternativ att göra sin forskarutbildning vid LTH.

- TLTH kräver att LTH på fakultets- och institutionsnivå ska arbeta aktivt för att man oavsett kön, etnisk eller social bakgrund ska ha lika möjligheter till forskarutbildning. Arbetet ska ske i enlighet med Lunds universitets jämställdhetsplan.
- TLTH kräver att LTH på fakultets- och institutionsnivå aktivt ska arbeta för att motverka all slags diskriminering.
- TLTH kräver att Lunds universitet i sin jämställdhetsplan ska redovisa hur trakasserier och diskrimineringsärenden ska hanteras och förebyggas.
- TLTH anser att då det förekommer sökanden av båda könen till en tjänst vid LTH bör synpunkter kring vem som ska anställas inhämtas från personer av båda könen.
- TLTH kräver att LTH på fakultets- och institutionsnivå motarbetar könsmissig lönediskriminering.
- TLTH anser att prefekter, lärare, handledare och ledamöter i fakultetens olika beslutande organ ska beredas möjlighet till utbildning i likabehandlings- och jämställdhetsfrågor där berörd lagstiftning behandlas.
- TLTH anser att det bör finnas möjlighet att i forskarutbildningen läsa kurser inom genusvetenskap, eftersom en ökad kunskap i genusfrågor kan få positiva effekter för grund- och forskarutbildningen såväl som för forskningen.
- TLTH kräver att det ska finnas ett bra utbud av kurser för doktorander som vill lära sig svenska.
- TLTH anser att icke-svensktalande doktorander bör få tid inom sin institutionstjänstgöring för att lära sig svenska.
- TLTH kräver att all viktig information som rör forskarutbildningen ska göras tillgänglig både på svenska och på engelska.
- TLTH anser att personalmöten kan hållas på svenska, men att anteckningar på engelska ska skickas ut.
- TLTH anser att seminarier bör hållas på engelska.

- TLTH kräver att LTH ska kunna ge eller kunna hänvisa till någon som kan ge stöd i frågor som rör den administration som krävs för att studenter från utlandet ska kunna vistas i Sverige och genomföra sin forskarutbildning här.

6.6 Karriärvägledning

Arbetsmarknaden för disputerade är ganska liten och mycket diversifierad, därför är den svår att överblicka för de som funderar på att gå och för de som går en forskarutbildning. Samtidigt är det viktigt för de som funderar på att söka till forskarutbildningen att få en bild av arbetsmarknaden för att kunna göra en bedömning om forskarutbildning är ett attraktivt alternativ. För de som går forskarutbildningen är det viktigt att få en bild av den framtida arbetsmarknaden för att ha en möjlighet att orientera sin utbildning efter det och för att när man disputerar kunna hitta ett arbete som motsvarar deras kompetens.

- TLTH anser att det ska finnas information om arbetsmarknaden för disputerade inom respektive ämne som är tillgänglig för de som söker information om forskarutbildning inom ämnet.
- TLTH kräver att institutionen tillhandahåller karriärvägledning för doktorander, till exempel genom samtal mellan handledare och doktorand. Detta ska ges under hela studietiden och inte bara mot slutet.
- TLTH anser att LTH bör stötta mentorsprogram för doktorander.

7 Organisation av forskarutbildningen

7.1 Finansiering av forskarutbildningen

Doktorander kan finansiera sin forskarutbildning på flera olika sätt. Vid LTH är det vanligaste att man har en doktorandanställning, men det förekommer också att man får finansiering via stipendier, via en anställning vid ett företag (industridoktorand) eller via en annan anställning vid högskolan.

Högskoleförordningen 5 kap reglerar vad som gäller för doktorandanställningar. En anställning som doktorand ska vara en heltidsanställning om inte doktoranden begär något annat. Doktorandanställningen får lägst vara 50% av heltid.

Finansiering via stipendier är relativt vanligt inom LTH, men förekomsten varierar kraftigt mellan olika ämnen. Finansiering via stipendier ger ofta väsentligt lägre inkomst än finansiering via doktorandanställning. Minimnivån ersättning via stipendiefinansiering är 28% av prisbasbeloppet enligt Lunds universitets föreskrifter för forskarutbildning. Det är värt att notera att detta är väsentligt högre än studiemedlet för grundutbildning.

Skillnaderna i inkomst mellan anställda och stipendiater kan skapa spänningar mellan doktorander. Samtidigt måste man betänka att för stipendiater är en forskarutbildning med stipendiefinansiering ett attraktivt alternativ, samtidigt som en doktorandanställning inte är aktuell. Stipendier är inte pensionsgrundande, men universitetet är skyldiga att täcka en försäkring för stipendiater som täcker sjukpenning och föräldraledighet.

Lunds universitet inrättar inte egna stipendier, vilket innebär att det inte är möjligt att på detta sätt ge tilläggsfinansiering för att öka inkomsten för stipendiater. Däremot är det möjligt att ge stipendiater en deltidsanställning om uppgifterna i denna är skild från de som är finansierade av stipendiet. Detta innebär t.ex. att man inom ramen för anställningen kan undervisa eller arbeta med administration. Det måste dock betänkas att en sådan anställning innebär att stipendiater måste arbeta mer än heltid, eftersom stipendiet i sig innebär ett heltidsarbete.

- TLTH kräver att det vid antagning av doktorand ska finnas en finansieringsplan som täcker hela studietiden.
- TLTH kräver att det för alla antagna doktorander ska finnas finansiering för den utrustning som krävs för forskningsprojektet.
- TLTH kräver att vid antagning med stipendiefinansiering måste institutionen garantera att minimnivån på ersättning uppfylls under hela studietiden.
- TLTH kräver att doktoranden ska ha rätt till förlängning av doktorandtjänst med motsvarande tid vid sjukdom, föräldraledighet, tjänstgöring inom totalförsvaret, förtroendeuppdrag inom fackförbund eller studentfackliga uppdrag inom någon studentorganisation.

7.2 Rekrytering och antagning till forskarutbildningen

LTH måste erbjuda en konkurrenskraftig utbildning under attraktiva förhållanden och därmed skapa förutsättningar för en lyckad rekrytering till forskarutbildningen. Många som rekryteras till forskarutbildningen har gjort sitt examensarbete på institutionen, vilket kan vara positivt för både sökanden och institutionen. Detta kan tyvärr också leda till en inskränkning i underlaget som kan leda till att det inte alltid är de bäst lämpade studenterna som rekryteras. En sådan bristfällig rekrytering lämnar även utrymme för godtycke vid antagningen och det motverkar den akademiska rörligheten.

För att underlätta rekryteringen ska reglerna för antagning och urval vara klara och rättvisa. Antagningsprocessen skall vara öppen så att de sökande får god inblick i hur antagningen görs. Högskolorna ska tillhandahålla information för studenter om hur antagning till forskarutbildning går till. Studentrepresentanter ska finnas med i beredning av ärenden som gäller doktorandanställningar enligt Lunds universitets föreskrifter för forskarutbildning.

Likaså är det viktigt att det finns lättillgänglig information om vad forskarutbildning vid LTH innebär och hur forskarutbildningen går till inom respektive forskarutbildningsämne. Forskarutbildningen måste ha en tydlig plats i LTH:s utåtriktade kommunikation, t.ex. på hemsidor, för att kunna få fler externa sökande.

Högskoleförordningen 7 kap 41 § säger att grunden för urvalet bland behöriga sökande till forskarutbildningen ska vara förmågan att tillgodogöra sig forskarutbildningen.

- TLTH kräver att antagningsprocessen ska vara öppen med tydliga behörighetskrav och urvalsgrunder.
- TLTH kräver att samtliga ansökningar ska behandlas likvärdigt utan särbehandling, så att ingen missgynnas på grund av kön, social eller etnisk bakgrund.
- TLTH kräver att alla utlysningar av doktorandtjänster ska vara på engelska.
- TLTH anser att institutionerna ska arbeta aktivt för att rekrytera en större andel doktorander extert.
- TLTH kräver att doktorandrepresentanter ska finnas med vid intervjuer för antagning till forskarutbildning.

7.3 Kvalitet och granskning av forskarutbildningen

En förutsättning för en bra forskarutbildning är att det drivs ett systematiskt kvalitetsarbete. Nationella och universitetsövergripande utvärderingar spelar en viktig roll för att belysa problem, men ger ofta en grov problembeskrivning som är svår att tolka och angripa. Därför är det viktigt att LTH självt gör analyser av forskarutbildningen.

Enkätundersökningar till berörda och nyckeltal är viktiga för att få en representativ bild av hur forskarutbildningen upplevs och kan nyansera problembilden från andra undersökningar. Undersökningar som utförs genom fakultetens administrativa organ har även de en roll att nyansera andra undersökningar och ge en kompletterande bild, men har en ännu viktigare roll i att driva på kvalitetsarbetet.

- TLTH kräver att LTH regelbundet ska upprätta en strategisk plan som sätter upp mål och styr inriktningen på kvalitetsarbetet.
- TLTH kräver att LTH regelbundet gör enkätundersökningar med doktorander, handledare och alumner.
- TLTH kräver att LTH driver ett systematiskt kvalitetsarbete på fakultetsnivå och institutionsnivå med regelbundna uppföljningar, t.ex. i form av årsrapporter.
- TLTH kräver att doktorandrepresentanter ska involveras i kvalitetsarbetet på alla nivåer.
- TLTH anser att LTH bör se till att det görs kursvärderingar av forskarutbildningskurser.
- TLTH anser att handledningen ska utvärderas genom enkäter till eller intervjuer med doktorander som just avslutat sin utbildning, inklusive de som hoppat av.

7.4 Examina

7.4.1 Licentiatexamen

Hur många som tar licentiatexamen på väg mot doktorsexamen varierar kraftigt från ämne till ämne. Många doktorander kan känna en press att ta ut licentiatexamen från handledare och institution, men detta kan inte vara något krav för att få fortsätta eller för att senare få ut doktorsexamen. Dock är det ofta nyttigt att presentera sin forskning på institutionen ungefär halvvägs in i doktorandtiden, även om man väljer att inte ta ut en licentiatexamen.

- TLTH kräver att det inte ska finnas några informella krav på doktorander att ta ut licentiatexamen på väg mot doktorsexamen.

- TLTH anser att doktorander som inte tar ut licentiatexamen bör hålla ett halvtidsseminarium på institutionen.

7.4.2 Doktorsexamen

Avhandlingsarbetet examineras av en betygsnämnd vid doktorandens disputation. Avhandlingen granskas av en opponenter tillsammans med betygsnämnden. För att säkerställa avhandlingens kvalitet är det viktigt att granskningen är extern och inte jävig, samtidigt som betygsnämnd och opponenter behöver ha tillräcklig områdeskunskap för att kunna bedöma innehållet.

Att avhandlingar underkänns är mycket sällsynt, vilket innebär att doktoranden räknar med att bli godkänd. Därför är det ytterst viktigt att doktoranden i god tid blir informerad om medlemmar i betygsnämnden misstänker att avhandlingsarbetet kommer att bli underkänt.

Om formella fel begåtts under prövningen, till exempel om någon eller flera i nämnden varit jäviga eller om disputationen annars inte genomförts i enlighet med reglerna, så kan doktoranden begära en rättsprövning av dessa frågor i förvaltningsdomstol.

- TLTH kräver att betygsnämndens sammansättning ska säkerställa en extern granskning och att medlemmarna inte får vara jäviga.
- TLTH kräver att betygsnämnd och opponenter minst tre veckor i förväg måste meddela handledare och doktorand om avhandlingen brister i kvalitet i så pass hög grad att den riskerar att bli underkänd under disputationen.